24.9.2025

Perustuslakivaliokunnan kuuleminen

Erityisasiantuntija,

Joni Korpinen

Asiantuntija,

Kaisla Pohjolainen

Pakkokeinolain muutos laite-etsintään liittyen

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta (HE 70/2025 vp)

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Esityksen tausta ja tavoitteet

- Esityksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen 4.10.2024 antama tuomio C-548/21 (*CG v. Bezirkshauptmannschaft Landeck*)
  - Toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin edellyttää asianmukaisesti perusteltuja kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta sitä, että tällaisen mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi on asetettu kansallisessa lainsäädännössä tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen suorittama etukäteisvalvonta
    - EUT:n tuomion ei arvioida estävän mahdollisuutta säätää kansallisesti muista poikkeusperusteista edellyttäen, että tuomiossa esitetyt edellytykset muutoin täyttyvät.
- Esityksen tavoitteena on saattaa pakkokeinolain 8 luvun mukainen laite-etsinnästä päättämistä koskeva sääntely EU-oikeuden mukaiseksi ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö
- Laki ehdotetaan tulevan voimaan syksyn 2025 aikana

Esityksen keskeinen sisältö (1/2)

- Tuomioistuin päättäisi laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta
- Tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta voitaisiin poiketa tietyissä erikseen määritellyissä tilanteissa
  - Laite-etsinnän välitön toimittaminen olisi asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Tuomioistuimen lupa olisi hankittava jälkikäteisesti.
  - Perusteltu syy olettaa, ettei laite sisältäisi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja eikä tietoja henkilön yksityiselämästä.
  - Laite-etsintä toimitettaisiin laitteen palauttamiseksi siihen oikeutetulle, jos on syytä olettaa, että laite on rikoksella joltakulta viety.
  - Laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun suostumus tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta poikkeamiseen.
- Tuomioistuinkäsittely
  - Asia voitaisiin vaatimuksesta ratkaista kansliassa ilman istuntokäsittelyä. Vaatimus voitaisiin käsitellä myös sen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa.
  - Asia ratkaistaisiin kuulematta laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua.

Esityksen keskeinen sisältö (2/2)

- Tuomioistuimen olisi laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa
  - Tilanteet, joissa laite-etsintä ei muutoin kuuluisi tuomioistuimen etu- tai jälkikäteisvalvonnan piiriin.
  - Pakkokeinolain 8 luvun 29 a § ehdotetaan kumottavaksi
- Muutoksenhakuoikeus
  - Tuomioistuimen etukäteisvalvontaan perustuvaan päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi ilman määräaikaa kannella päätöksestä.
  - Tuomioistuimen päätökseen tilanteessa, jossa laite-etsintä on toimitettu pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen nojalla, saisi hakea muutosta valittamalla.

Laite-etsinnästä päättämistä koskevan sääntelyn suhde perustuslakiin

- Esityksessä ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan, 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan ja 22 §:ssä säädetyn perusoikeuksien turvaamisen kannalta.
- Ehdotetun sääntelyn katsotaan parantavan merkittävästi laite-etsinnän kohdehenkilön perusoikeussuojaa.
- Ehdotetulla sääntelyllä katsotaan varmistettavan EUT:n tuomion edellyttämällä tavalla oikeudenmukainen tasapaino yhtäältä rikollisuuden torjunnan yhteydessä suoritettavan tutkinnan tarpeisiin liittyvien oikeutettujen intressien ja toisaalta henkilöiden, joiden tietoihin pääsy koskee, yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien välillä.

Tuomion etukäteisvalvonnasta poikkeaminen

- Tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta voitaisiin poiketa kiiretilanteiden ohella tietyissä erikseen määritellyissä tilanteissa – EUT:n tuomion ei ole arvioitu estävän mahdollisuutta säätää kansallisesti muista poikkeusperusteista edellyttäen, että tuomiossa esitetyt edellytykset muutoin täyttyvät.

Suostumusperusteinen etukäteisvalvonnasta poikkeaminen

- Tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta voitaisiin poiketa laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun vapaaehtoisesti käsillä oleva tilanne huomioon ottaen suostuessa siihen ja laite-etsinnän toimittamisen edellytysten muutoin täyttyessä.
- Esityksessä ehdotetaan säädettävän jälkikäteisen oikeussuojan muodossa oikeudesta saattaa laite-etsintä jälkikäteisesti tuomioistuimen tutkittavaksi.

Rajoitettu kantelu- ja muutoksenhakuoikeus

- Tuomioistuimen etukäteisvalvontaan perustuvaan päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla, tosin pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi kuitenkin ilman määräaikaa kannella päätöksestä. Tuomioistuimen päätöksestä saisi sen sijaan valittaa erikseen niissä tilanteissa, joissa laite-etsinnästä on päättänyt ensivaiheessa pidättämiseen oikeutettu virkamies.
  - Tilanteissa, joissa erillistä muutoksenhakuoikeutta ei olisi, perusoikeussuojaa oikeusturvavaatimukseen liittyen turvaisi päätöksenteon kuuluminen tuomioistuimen etukäteiskontrollin piiriin.
  - Tilanteiden, joissa päätöksen tekisi ensivaiheessa pidättämiseen oikeutettu virkamies, osalta esityksessä vahvistettaisiin jälkikäteissuojaa.
- Muut käytössä olevat oikeussuojakeinot
  - Pakkokeinolain 7 luvun 15 § takavarikon tai asiakirjan jäljentämisen kohteena olevan henkilön oikeudesta saattaa toimenpide tuomioistuimen käsiteltäväksi, kantelu laillisuusvalvontaviranomaisille sekä oikeus ajaa syytettä tai vahingonkorvauskannetta virkamiestä vastaan
- Tuomioistuimen etukäteislupaa koskevan muutoksenhakukiellon ei katsota muuttavan oikeusturvatakeena toimivan tuomioistuimen etukäteisvalvonnan asemaa pääsääntönä eikä sen katsota myöskään yksittäistapauksessa vaarantavan yksilön oikeusturvaa.

Laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön kuulemisesta poikkeaminen tuomioistuinkäsittelyssä

- Laite-etsintää koskeva asia ratkaistaisiin kuulematta laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua.
  - Esityksessä tuomioistuimen etukäteisvalvonnan on katsottu turvaavan haitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön oikeussuojaa suhteessa laite-etsinnän toimittamiseen.
- EUT:n tuomiossa ei edellytetä eikä oteta kantaa siihen, tulisiko laitteen haltijaa tai muuta siihen oikeutettua kuulla laite-etsinnän toimittamisen suhteen.
- Kuulemisen merkitys suhteessa laite-etsinnän toimittamiseen
  - Tutkintatoimenpide, jota käytetään tyypillisesti rikoksen selvittämisen alkuvaiheessa
  - Etukäteisvalvontaan perustuva lupa annettaisiin ennen kuin laitteen sisällöstä olisi tarkempia tietoja
- Muut käytössä olevat oikeussuojakeinot
  - Toimenpiteen kohteena oleva henkilö voi pakkokeinolain 7 luvun 15 §:n mukaisesti saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi sen selvittämiseksi, ovatko takavarikon edellytykset olemassa
  - Mahdollisuus riitauttaa laite-etsinnällä hankittujen todisteiden lainmukaisuus asian pääkäsittelyssä

Kiitos!

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

www.oikeusministerio.fi | www.justitieministeriet.fi